

DR. KŐHALMI LÁSZLÓ*

Gondolatok a jövedéki adómorálról

1. Bevezető gondolatok

A költségvetési érdekek büntetőjogi védelme szükség-szerűen együtt alakult, fejlődött az állam költségvetési politikájával és a költségvetéspolitikai koncepciót ki-fejező költségvetés-igazgatási szabályokkal.¹ A költségvetéspolitikai és a költségvetés-igazgatási sza-bályok a történelem során gyakran változtak, s a büntetőpolitikára gyakorolt hatásukra tekintettel a költ-ségvetési- és pénzügyi büntetőjog szabályai nem vol-tak olyan hosszú életűek, mint a hagyományos bünte-tőjog rendelkezései.²

A gyakran változó és szerteágazó költségvetés-igaz-gatási joganyag Wiener A. Imre szerint a szabályozás tárgyát tekintve két csoportból tevődik össze. Az egyik csoportot a termelésre és a fogyasztásra, a másikat pe-dig a pénzgazdálkodásra és a költségvetési-pénzügyi és jövedéki igazgatásra³ vonatkozó államigazgatási rendelkezések jelentik.

Ez utóbbi kategória – azaz a jövedéki-büntetőjog – számos jogtörténeti előzménnyel szolgál, de szignifi-káns szabályozási gyújtópontként mégis az adócsalás törvényi tényállásnak elfogadását kell tekinteni, s az alábbiakban ezzel a témakörrel szándékozunk foglal-kozni.

2. Megjegyzések a jövedéki jog morális hátteréhez

Az erkölcsi gondolatnak helye kell lennie az állami pénzügyek működésében, mindenekelőtt a pénzügyi politikában és az adóigazgatásban.⁴

Mahler Sándor szerint a pénzügyi politika nyomo-rúságos századok tanulsága után jutott el ahhoz a be-látásához, hogy mind az állami kiadásoknál, mind az állami bevételeknél kerülni kell az erkölcsi elvvel való **összeütközést**.

A pazarlás, az önkény, a visszaélések, az állampolgá-rok felesleges zaklatása csak zavart okoz az államgép-pezet működésében.

Az **adómorálra** kedvezően hat a kiszámíthatóság⁵, a közpénzek hovatartozásáról való pontos és gyors el-számolás, hiszen ezzel a felesleges gyanúsítgatás, le-gendakeltés megelőzhető.

Fontos, hogy a közterhek arányos megosztására tö-rekedjen az állam, mivel ellenkező esetben az adómo-rál szintje csökkenhet.

Az állam bevételi forrásai nem sérthetik meg az er-kölcsiség követelményeit, miként Mariska Vilmos írta egyik tanulmányában: „*Semmi nem bizonyosabb, mint az, hogy a közintézményekben rejlő erkölcsel-lenes állapotok politikai és gazdasági tekintetben is megrontják a nemzetet. Ha az erkölcsiség meglazul, az egész állami szervezet bomlásnak indul. A köz-erkölcsiséget sért intézményektől az államnak annál inkább óvakodnia kell, mert minél nagyobb tekin-télytől ered a rossz példa, annál veszedelmesebb s annál több utánczóra talál.*”⁶ Egy állam csak akkor tud stabil társadalmi rendet felépíteni és fenntartani, ha

* egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

¹ A kor mértékadó teoretikusa Wiener A. Imre szerint mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás egyaránt keresi azokat a módszereket, amelyekkel a jogi felelősség különböző formái és a gazdaságpolitikai célkitűzések egymással szinkronba hozhatók. Lásd.: Wiener A. Imre: A gazdasági bűncselekmények fogalmáról. Állam- és Jogtudomány 1979/1. 47. o.

² Wiener A. Imre: *Gazdasági büntetőjoguk történeti áttekintése*. Jogtudományi Közlöny 1982/10. 765. o.

³ Szilovics Csaba: *Az állambiztosítás pénzügyi jogi rendszere*. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1997. 3–10. Ezt követően a szerző részletesen be-mutatja a magyar költségvetési jog történeti állomásait, így annak bővebb elemzésétől eltekintek.

⁴ Mahler Sándor: *Erköles és pénzügyek*. Közgazdasági Szemle 1925. XLIX. évfolyam 68. kötet 227. o.

⁵ A magyar helyzetről bővebben lásd: Szilovics Csaba – Ercsey Zsombor (ford.): *Stability and Calculability Regarding the Taxation of Natural Persons in the Period of 1998–2005*. In: Jakab András, Takács Péter, Tatham Allan F. (szerk.) *The transformation of the Hungarian legal order 1985–2005: transition to the rule of law and accession to the European Union*. 167–169. o.

⁶ Mariska Vilmos: *Az államgazdaságtan kézikönyve*. Ötödik, átdolgozott ki-adás. Franklin-Társulat. Budapest, 1905.

magával szemben érvényesíti a moralitás követelményét.⁷

Nem tudni, hogy napjaink egyes politikusai olvasták-e a pénzügyi jog honi klasszikusait, de tény, hogy a **luxuskörülmények** között élők esetleges megadóztatásának gondolata nem új keletű elképzelés, gondolok itt a fényűzési forgalmi adóra vagy a fényűzési lakásadóra.⁸

Az erkölcsi és igazságossági elvek⁹ szemmel tartásával felépített **helyes adórendszer** sikeres végrehajtása szempontjából kardinális pont az adóerkölcs. Mahler szerint ennek hiányában a leghelyesebb elvek mentén megalkotott rendszer is hajótörést szenved, mert pénzügyileg eredménytelen lesz.

A modern adórendszer *conditio sine qua non*-ja az adóerkölcs¹⁰. **Etikai fegyelem** nélkül a jövedelemadó funkciót téveszt. Hibás alapállás a külföldi adórendszerek névértéken történő átvétele, helyette inkább azok szellemét kell recipiálni, az angol tisztességet és a német köteleességtudatot.

Az adórendszerek egyik Achilles-sarka a **bevalláson** alapuló adófizetés hatékonysága, mivel ez jelent igazi erkölcsi teherpróbát az adózónak. A bevallások hamissága előbb-utóbb a becsületes adózók agyonterheléshez vezet, s a pénzügyi eredménytelenség az adókulcsot emelését vonja maga után, majd végül a becsületes adózók csattan az állam adóostora. Az adócsaló tehát nemcsak az államok, de jogkövető adózártársait is megkárosítja.

Az adórendszer etikus természete korunk kutatóit és jogalkotóit is egyaránt foglalkoztatja.¹¹ Bánfi Tamás szerint az etikus adózó a jogszabályt alkotó szándéka szerint gondolkodik, a jogszabály alapján cselekszik. Az **etikus adózó** fogalmi köréből kizárt az adóelkerülés, az adóoptimalizálás.¹² Véleménye szerint az adózók adómorálját javítani, etikus adózókká tenni nem egyszerű, de nem is megoldhatatlan feladat. Generális élel az alábbi javaslatokat teszi meg: a lehető **legegyszerűbb** adórendszert kell kialakítani¹³, a **számviteli rendszer** egyszerűsítése és a nemzeti adórendszerek **nemzetközi összehangolása**.

Bánfi az adózó adómorálja és a többi adózó adófizetési hajlandósága között összefüggést lát, ezért az egyéni és a családi adóbevallás (adófizetés) **titkosságának** az eltörlése az adófizetési hajlandóságot javítaná. Egy ugyan költségvetési szempontból előremutató javaslatnak tűnik, de megítélésem szerint komoly alapjogi sérelmek forrása lehet, illetve egyéb visszaéléseknek is táptalajul szolgálhatna.

Az adásvételi ügyletekben számla (nyugta) ellenében történő fizetés viszont valóban fokozhatja az adómorált. Természetesen mindez csak a megfelelő ellenőrző mechanizmusokkal működhet hatékonyan.

Az **adótitok feloldása** ugyanakkor az adózót kriminális cselekmények céltáblájává is teheti, hiszen ezáltal bűnözői körök legálisan információs szerezhetnek mások anyagi, jövedelmi helyzetéről.

Bánfi kapcsolatot lát az etikus adózás és a korrupció között. Véleménye szerint a korrupció szükségszerűen **adócsalás** is, mert a korrupcióból eredő jövedelem adóalap nem lehet. Vagyis a korrupció mindenkor kettős bűntény, csalás és adócsalás. A csalás feltárása és bizonyíthatósága nélkül az adócsalás felderíthetetlen, ezért a korrupciót kell az összes lehetséges eszközzel. Ezzel a megállapítással csak részben tudunk egyet érteni, abban hivatkozott szerzőnkkel ugyanakkor közös platformunk vagyunk, hogy a korrupció elleni küzdelem a politikai szereplők részéről inkább a virtualitás, s nem a realitás szintjén mozog.¹⁴

3. Záró gondolatok

A mindenkori államhatalom abban érdekelt, hogy növelje az etikus és csökkentse az adócsalók körét. Mindez nem megy egyik napról a másikra. Az bizonyos, hogy az adófizetési hajlandóság egyik leghatékonyabb fegyvere a nyilvánosság, de mindez csak a személyiségi jogok megfelelő védelme mellett kivitelezhető. ■

⁷ Mahler (1925), 229. o. A szerző szerint az erkölcsi elvekkel szembemenő adók akár megszüntethetők, de erkölcsi okok alapján új adók is kivethetők pl. hadinyereségadó.

⁸ Mahler (1925), 229. o.

⁹ Lásd bővebben: Szilovics Csaba: *Az igazságosság elveinek érvényesítése a természetes személyek adóztatásában*. JURA 2012/1. 121–122. o.

¹⁰ Mahler (1925), 223. o. A szerző szerint a progresszió, a létminimum adómentessége, a fundált jövedelem különbözeti adóztatása és a terhek levonhatása ma már *communis opinio*.

¹¹ Ercsey Zsombor – Szilovics Csaba: *Innovation in Tax Systems*. In: Harsányi János Szakkollégium (Komárno), Lifelong Learning Magyarország Alapítvány (Budapest), Selye János Egyetem, Gazdaságtudományi Kar (Komárno) (szerk.) Szellemi tőke, mint versenyelőny avagy A tudásmenedzsment szerepe a versenyképességben. Budapest, Lifelong Learning Magyarország, Alapítvány. 2010. 85. o.

¹² Bánfi Tamás: *Igazságos adó(rendszer) vagy etikus adózó?* Közgazdaság 2014/4. Különszám az adópolitikáról. 102. o.

¹³ Bánfi (2014), 102. o. A létező adórendszerek nem csak bonyolultak, hanem fölöslegesen bonyolultak.

¹⁴ Bánfi (2014), 104.o.

Irodalom

Bánfi Tamás: *Igazságos adó(rendszer) vagy etikus adózó?* Köz-gazdaság 2014/4. Különszám az adópolitikáról. 99-107. o.

Ercsey Zsombor – Szilovics Csaba: *Innovation in Tax Systems.* In: Harsányi János Szakkollégium (Komárno), Lifelong Learning Magyarország Alapítvány (Budapest), Selye János Egyetem, Gazdaságtudományi Kar (Komárno) (szerk.) Szellemi tőke, mint versenyelőny avagy A tudásmenedzsment szerepe a versenyképességben. Budapest, Lifelong Learning Magyarország, Alapítvány. 2010.

Mahler Sándor: *Erkölc és pénzügyek.* Közgazdasági Szemle 1925. XLIX. évfolyam 68. kötet 226-246. o.

Mariska Vilmos: *A magyar pénzügyi jog kézikönyve.* Hatodik, teljesen átdolgozott kiadás. Franklin-Társulat, Budapest, 1896.

Szilovics Csaba: *Az államháztartás pénzügyi jogi rendszere.* Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1997.

Szilovics Csaba – Ercsey Zsombor (ford.): *Stability and Calculability Regarding the Taxation of Natural Persons in the Period of 1998–2005.* In: Jakab András, Takács Péter, Tatham Allan F. (szerk.) The transformation of the Hungarian legal order 1985–2005: transition to the rule of law and accession to the European Union. 167–171. o.

Szilovics Csaba: *Az igazságosság elveinek érvényesülése a természetes személyek adóztatásában.* JURA 2012/1. 119–126. o.

Wiener A. Imre: *A gazdasági bűncselekmények fogalmáról.* Állam- és Jogtudomány 1979/1. 42–63. o.

Wiener A. Imre: *Gazdasági büntetőjogok történeti áttekintése.* Jogtudományi Közlöny 1982/10. 765–775. o.

A BTK. ÉS A KAPCSOLÓDÓ JOGFORRÁSOK, BÍRÓSÁGI IRÁNYMUTATÁSOK

Harmadik, aktualizált kiadás

SZERKESZTŐ: **Czine Ágnes**

A Büntető Törvénykönyv hatálybalépésével kezdődő új jogállapot áttekintéséhez nyújt segítséget ez a forrásgyűjtemény. Arra szolgál, hogy a bírák, az ügyészek, az ügyvédek, a nyomozó hatóság, valamint a büntetőjog iránt érdeklődők a tárgyalótermekben és azon kívül is gyors eligazodást nyerjenek a különböző jogforrásokról. A kötet a Btk. értelmezéséhez, napi alkalmazásához nyújt elengedhetetlen segítséget.

Ehhez igazodik a könyv szerkezete. Vázát a Büntető Törvénykönyv normaszövege adja, melynek rendelkezéseire a kiadvány hozzárendeli a vonatkozó indoklás lényeges tartalmát, valamint a hatálybalépéséhez kötődő esetleges törvényi rendelkezéseknek, az Alaptörvény egyes cikkeinek, a háttérjogszabályoknak és az Európai Unió joga – a tisztességes eljárás legfontosabb esetjogát is magában foglaló – kapcsolódó rendelkezéseinek releváns részeit.

Mindezt követi – szintén a törvénykönyv egyes rendelkezéseinél – a jogértelmezés, élén az Alkotmánybíróság vonatkozó határozataival, melyeket a Kúria (illetve jogelődje, a Legfelsőbb Bíróság) releváns jogegységi határozatai és legutóbb felülvizsgált BK-véleményei követnek. A gyűjteményt a közzétett elvi határozatok és eseti döntések irányadó részei zárják.

A harmadik, aktualizált kiadás feldolgozza az előző kiadás megjelenése óta a hivatkozott joganyagban bekövetkezett jogszabályi változásokat, és megjeleníti a Btk. hatálybalépése óta formálódó joggyakorlatot, a Kúria jogegységi határozatait, kollégiumi véleményeket, elvi bírósági határozatokat, elvi bírósági döntéseket és az iránymutató eseti döntéseket az ítéletábrái eseti döntésekkel együtt. Bár a kézirat lezárására 2018. március 31. napján került sor, a Btk. és a Bv.tv. esetén a kiadvány külön feltünteti azok 2018. július 1-jétől hatályos módosításait, továbbá beillesztésre kerültek az ugyanezen időponttól hatályos új Be. vonatkozó rendelkezései is.



Ára: 7490 Ft